

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Quinta. De Meteoris ignitis Mediæ Regionis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

sequitur & propter viscositatem adheret arboribus.

Quinta est Perpendicularis ignis, ita dicitur, quod figuram perpendiculi, vel pyramidalis columnae praese ferat, & fit, quando materia est bene cohaerens, habetque partes subtilitate, & crassitie inter se dissimiles, ita ut subtiliores partes eleventur, simulque accendantur, & quae grossiores sunt, deorsum commeant, unde pars inferior figuram basis, superior vero columnae, ad perpendiculum elevata ostendit.

Sexta est ignis lambens, & est flamma ex rara & subtili exhalatione, quae per aërem dispersa solet aliquando hominum & equorum capillis inhaerere, & oritur modò ex sudore animalium praecalidi temperamenti, quando velociter moventur, & pinguem viscosumque humorem ex se ipsi trahunt, modò caufatur à spiritibus calidis, & Cholericis egredientibus à corporibus viventium, & hinc secundum multos catulorum oculi aliquando noctu apparent igniti.

Septima est Castor, Pollux, Helena: Haec concretio generatur ex halitu viscoso, & pingui inflammato per motum, vel collisionem, vel per Antiperistasin, harum duarum sese ordinariè concomitantur scilicet Castor, & Pollux, & apparent plerumque navigantibus, & illae duae erant apud Ethnicos signa Fausti ominis, & una, quae vocatur Helena, infausti, sed est superstitio: hoc tamen dicere possumus, quando huc, illucque discurrant, sive fit una, sive plures indicare tempestatem & ventos turbulentos; si verò quiescant in aliqua parte navis, serenitatem nuntiant, quia signum est frangi tempestatem, & cessare ventos, qui permittunt exhalationes illas quiescere, haec autem omnia generantur ordinariè in infima Regione, quia propter densitatem, & viscositatem exhalationum nequeunt altius ascendere, Tempus harum generationum commodissimum, est Tempus Autumnale, vel aestivale, quia tunc pori terrae sunt aperti & est summa serenitas, Tempestas enim aeris, vel tales impressiones penitus confringit, vel certè multum dissipat tales exhalationes viscosas, ita, ut facilè à nobis non videantur inflammari. Sic nunc

QUAESTIO V.

De Meteoris ignitis mediae Regionis.

Praecipuae impressiones mediae Regionis sunt *Sydera errantia*, *Draco volans*, *Tonitru*, *Fulgur*, seu *coruscatio*, & *Fulmen*, de quibus per ordinem. *Sydera errantia* dupliciter accidunt, primo modo, cum flamma in exhalatione ad longum protensa accenditur, & per successivam aggregationem funditur, & augetur, eò quod materia valdè disposita ignem ad se attrahat, eo ferè modo, quo candela statim extincta candelae accensae approximata flammam ad se attrahit, & ob hanc continuam adgenerationem vocatur *Sydes* discurrrens, quia flamma discurrere videtur: Alio modo contingit,

quando exhalatio ipsa ab uno loco in alium fertur sine nova adgeneratione ignis, vel quia accensa fit levior, & in altum fertur, nullo resistente sibi, vel quando frigus, vel aliud sibi resistit magna vi moveretur ad latus, seu deorsum & quando deorsum, putantur aliquando ab iis, qui sunt in littore maris, in mare cadere. Unde Virgilius. I. Georgico:

Sapè etiam Stellas vento impellente videbis

Pracipites Caelo labi, noctisq, per umbras

Flammarum longos à tergo albescere tractus.

Et quando apparet magna multitudo stellarum discurrentium, seu sic cadentium, iudicant futuros truces ventos, quia magna copia exhalationum, quae sunt rare ascendunt, ex quibus generantur venti: *Draco volans* generatur ex exhalatione non adeò crassa, quae dum in sublime tollitur, occurrit nubibus frigidis, à quibus deorsum & per motum, ut per Antiperistasin, accenditur, vocatur autem talis impressio draco, tum; quia impulsu nubis curvatur & flectitur, tanquam Draconis venter, tum, quia, cum sit rarior ex parte anterioris videtur scintillas ardentes, tanquam ex ore vomere, more Draconis & pars posterior caudam Draconis representat. De cæteris autem speciebus fusiùs agendum; priùs autem de tonitru, quod licet fortè formaliter non sit impressio ignita, tamen, quia sese concomitantur, commode juxta se explicantur; varias Authorum sententias de modo ejus generandi, vide apud Connimbrienses hic Tractatu I. cap. 3. Ego sequens meum Doctorem hiclib. 2. Quaest. 8. num. 3.

Dico: Tonitru posse generari tripliciter, ex percussione exhalationis calidae, & sicca ad latera nubis in qua includitur: Secundo ex diruptione, vel fractione illius nubis propter impetum exhalationis. Tertiò per motum flammæ per aërem, ita quod exhalatio inflammetur & moveatur, ex motu, illius flammæ fiat sonus, quem antiqui vocabant *risum Vulcani*. Si primo modo fiat tonitru, vel fiet exhalatione inflammata, vel non & quomodocunque fiat, ille sonus, seu tonitru erit longus, magnus & fortis instar sonorum, qui fiunt ex rotis quadrigarum; Si secundo modo, vel fit etiam exhalatione inflammata vel non, utroque enim modo fit, dummodò nubes rumpantur per impetum exhalationis inflammatae, vel nimis calidae, & tunc fit sonus magnus & fortis, non tamea longus, sicut si pannus rumperetur velociter ad longum; vel clariùs in alio Exemplo, nam sicut Castaneis in igne calefactis fumi intra pellem inclusi fortificantur & intenduntur, & exitum petentes propter majorem intensionem caloris rumpunt pellem castaneam, & fit magnus sonitus secundum quantitatem materiae, qui tamen est brevis, ita similiter nubes aquosa, est quasi pellis circumdans exhalationem calidam & siccam, quae fortificata concutit nubem & caufat sonum, & quandoque dirumpit. Et puto, quidquid dicant alii, exhalationem non esse causam materialem tonitru, nisi in quantum est materialis causa coruscationis, à qua caufatur ordinariè,

II. *Sydera errantia quid indicent*

III. *Tonitru tripliciter fieri potest.*

dinariè, saltem concomitanter tonitruum. Dixi ordinariè, quia non nego, posse fieri tonitruum aliquando, sine coruscatione, & consequenter sine exhalatione ex sola collisione nubium, ut videntur Sentire Seneca & Lucretius apud Connimbricenses supra Capi 3. Imò ut sentit Seneca ibidem, sine ipsis nubibus, quæ tonitrua aliquando audita sunt, cum Mons Æthna ingentem arenæ adustæ copiam eructavit, non enim est verisimile ibi fuisse nubes aère ita effervescente, & magno impetu se se effundente, ex cavernis terræ, Spiritu, & materia Sulphuræa. Unde tonitru fieri aliquando, sed valde rarè, etiam sine nubibus, ex collisione aliorum corporum, non repugnat. Tunc dicit Scotus: Quod exhalatio includatur in aère frigido mediæ Regionis, & sic similis sequitur effectus, acsi esset inclusa in nube. Seneca Quæstio 5. dicit, fieri tonitru tempore sereno. Exhalatio ergò potius dicenda est causa efficiens tonitru, quàm materialis, finalis, Secundùm Scotum ibidem, est purificatio aëris, nam ex tremore concomitante tonitrua, corrumpitur viscositas aeris, & aliæ ejus qualitates infestæ sanitati viventium, contingunt autem tonitrua maximè tempore autumnali, & verno, quia tunc ascendit magna copia exhalationum. Effectus autem præcipui tonitruum sequentes sunt: Concussio; & tremor aeris, per quem prosternuntur arbores & animalia, secundus est, quædam animalia efficere surda, cujus ratio est, inquit Scotus, quia ex tali forti tremore aeris rumpitur, quædam pellicula subtilis includens aerem generalem aëris, quæ vocatur miringa, & tunc evanescit aer ille deferens ad audiendum.

IV.
Quomodo
fiat coruscatione?

Nunc de coruscatione, seu fulgure, quod in idem redit. Et quàmvis ex dictis supra modus ejus generationis possit intelligi: Sciendum tamen speciatim, quod intra nubem aquosam, quando includuntur multæ exhalationes calidæ, & sicca, & ventosæ, quæ intenduntur, & fortificantur per Antiperistatim, propter frigiditatem nubis circumstantis, petuntur exitum à nube, à qua propelluntur quandoque deorsum, quandoque ad alias differentias positionis, & quia motus habet calefacere, & inflammare, ut alibi dicitur, ideò quandoque inflammantur istæ exhalationes à propulsu à nube, & apparent coruscationes, & tunc nubes dividitur, & ex illa divisione fit Sonus, seu tonitru, & apparet fulgur, & propter claritatem vocatur coruscatio. Ex quo patet, inquit Scotus, modus generationis, coruscationis, & quæ sunt ejus causæ, nam causa materialis est exhalatio calida, & sicca aliquantè ventosa; Causa efficiens remota seu dispositiva est frigiditas nubis circumstantis, proxima motus velox inflammans, vel calor fortificatus per Antiperistatim. Causa formalis splendor, causa finalis quorundam viventium salus, quia per talem coruscationem consumuntur multæ humiditates viscosæ, & infectuosæ aeris. Licet etiam noceat quibusdam viventibus, ut supra, & quàmvis tonitru, & coruscatio se se ordinariè concomitantur, in eo tamen differunt, quòd à parte rei prius fiat tonitru, quàm coruscatio, licet non

V.
Causæ coruscationis, & differentie à tonitru.

in ordine ad nos, saltem plerumque, licet etiam aliquando simul fiat; patet hæc differentia, quia exhalatio prius discurrit hinc inde intra nubem, quàm sufficiat nubem dividere, & in illo discursu concutit latera nubis, & fit tonitru, non tamen coruscatio, nisi in fractione nubis, prius tamen nobis apparet coruscatio, quàm audiatur à nobis tonitru, quia visus prævenit auditum, ut in aliis multis videmus, nam prius videtur securis tangere trabem, quàm aëris percipiat Sonitum; Et ratio hujus est, quia lumen est talis naturæ, ut statim multiplicet se per aërem, & quasi in instanti, cum sit qualitas subtilior: Sonus verò eum sit qualitas magis obtusa, ac proinde majorem querit successione in suo motu locali, antequàm veniat ad aures; accidit tamen, sed rariùs, ut prius audiamus tonitru, quàm appareat coruscatio, quando videlicet exhalatio concutit latera nubis, antequàm ipsa inflammetur, suo tantùm intenso calore, & tamen nubes adhuc densa non rumpitur, sed tamen quia aquosa perstrepat, sicut aqua, dum in eam immergitur ferrum ignitum, seu summe calidum. Aliquando etiam pure apparent coruscationes sine ullo tonitru, quia materia coruscationis est rara, & Subtilis, & non sufficit ad tonitru, maximè si nubes sit valde rara; Unde coruscatio est nunc major, nunc minor, pro magnitudine, vel parvitate materiae, seu exhalationis inflammatae, tamen coruscatio non fit tantùm major in apparentia per se ipsam Materiam majorem, sed etiam per reflexionem Luminis ad istas nubes, nam cum corpora densiora sint magis nata reflectere Lumen, quàm corpora rara, & jam nubes circumstantes exhalationem inflammatam per coruscationem respondeant propter reflexionem Luminis ad ipsas nubes, ideò apparet coruscatio major, ubi est nubes densior, & sic tempore nebulosè, & obscuro majores debent apparere coruscationes, quàm tempore Sereno, tum propter reflexionem majoris claritatis, tum, quia tempore obscuro minus obfuscatur claritas coruscationis, quàm tempore Sereno, & talis reflexio claritatis non solum fit ad nubes; Sed etiam ad aërem inspissatum, cui sunt multi vapores admixti; Et hinc dicunt perspectivi, quòd crepuscula ante ortum, & post occasum Solis tantum fiunt, propter reflexionem radiorum Solis excipientis sub Horizonte ad aërem inspissatum propter vaporem admixtum. Varias apparentias, quæ coruscationem circumstare solent, numerat Scotus supra Quæst. 9. Lib. 2. art. 2. per totum.

Effectus autem coruscationis ponit ibidem Art. 3. quorum præcipui sunt humiditates ventuosas aeris consumere, quasdam plantas & vegetabilia interficere, flores, ac fructus arborum destruere, facies hominum decolorare, oculis nocere, & hæc omnia ratione suæ fixitatis, & malignantis naturæ, & qualitatum exhalationis inflammatae.

Fulmen Est ignis strictus, densus, & deorsum, & quandoque pervenit ad terram, aliquando in aere dissipatur, quia deficit virtus vibrans, & ignis violentè descendit. Differt ergò fulmen à fulgure; Seu coruscatione.

tione; quia conuulsio est ignis rarus in latum expansus. Varia fulminum genera distinguunt Authores, maximè Seneca Lib. 2. naturalium Quæstionum cap. 40. unum est, quod terebrat, seu penetrat, & est valde subtile, & per poros transit corporum, & sic aliquando tangit, per parietes domus, & occiduntur homines ibi existentes illæsis muris imò in ipsis hominibus nullum apparet vestigium læsionis. Aliud est fulmen, quod discutit, seu dissipat, & illud est valde conglobatum, & spissum, icuque suo montes & Petras frangit. Unde inquit Scotus hic lib. 3. Quæst. 2. art. 2. dicunt aliqui, quòd cum tali fulmine cadant lapides, & metalla superius generata, à quibus causatur talis dispositio, & quàmuis secundum Scotum ibidem, illud sit bene possibile, non tamen semper ita est, sed causa est, inquit Scotus, quia materia illa est fortis valde & viscosa, & ideo ictus ejus, propter impulsum, est impetuosior & fortior. Tertium est quod adurit.

VIII

Diversitas Fulminum modo tractatorum.

Diversitas fulminum provenit etiam

ex aliis capitibus, scilicet ex colore, aut motu, nam quoddam fulmen est albi coloris ad modum flammæ albæ, quoddam est rubrum, quoddam est croceum, quoddam est nigrum, & quoddam rubicundum, & talis diversitas provenit ex diversitate materiæ; Item ex parte motus, nam contingit, aliquod fulmen moveri transversaliter, ad modum volatus avis, aliud movetur, quasi directè deorsum, & quandoque attingit terram, quandoque non. Dixi quasi directè, quia nulla impressio ignita descendit directè, contra suam inclinationem naturalem; sed tantum transversaliter, vel lateraliter, & secundum Scotum ibidem, quandoque differunt Fulmina quoad locum generationis, ut Fulmina in nube generata, & in terra, sicut quandoque visum fuit, inquit, exire Fulmen de monte Æthna, & hujusmodi probabiliter generatur ex fontibus Sulphureis decurrentibus sub illa parte terræ; Fulmina plerumque contingunt eo tempore, quo Fulgura, & tonitrua; Item in Locis temperate calidis, unde rarò in Scithia visuntur, rationem reddit Scotus, quia exhalatio, quæ est materia Fulminis, in Locis excessivè calidis statim consumitur, & in locis excessivè frigidis, propter constrictionem pororum, non elevatur. Plurimos verò effectus Fulminis numerat Scotus Loco citato Art. 2. per totum Conimb. suprâ cap. 6. quorum præcipui sunt isti, nam, teste Senecâ lib. 2. naturalium Quæstionum cap. 31. gladius liquefit Fulmine illæsâ vaginâ, aurum in bursa, ossa in animali integrâ carne, &c. rationem reddit, quia Fulmen est valde subtile, & talium poros facile penetrat, donec veniat ad densa, & dura, quæ sibi resistendo uniuntur. Et hinc etiam sæpè dolium comburitur manente vino saltem per tres dies, ratio hujus est, quia virtute Fulminis tota viscositas vini foras extrahitur, & ex ipsâ sit quædam superficies per modum pellis circumdans vinum, per quam vinum potest præservari saltem tribus diebus; Tale vinum est venenosum, & mortiferum,

F. Amandi Hermann Physica.

vel amentes facit. Hanc Doctrinam declarat Albertus Magnus exemplo alicujus herbæ, quam Medici vocant Profelium, de qua Dioscorides lib. 4. cap. 7. nam dum illa herba vino miscetur, vinum repletur humore quodam viscoso, quem vinum infuso calore ad extremitates diffundit, ibique condensatur, & quasi callum cohibet vinum ad Tempus fluere; Quandoque verò oppositum hujus contingit, siquidem teste Lucretio, vinum aliquando illæsò dolio ictu Fulminis absuntur, ratio est, quia rarefacta sunt latera vasis, & Fulmen subintrans per poros summâ vi caloris vinum exhaustit, & tale Fulmen debet esse valde subtile, ita sæpè contingit, ut interficiat foetum in utero Matris, Matre illæsâ ob suam, ut dixi subtilitatem, & foetus teneritatem simul. Fulmen etiam sæpè venenata facit salubria, & salubria venenata, cujus ratio diversa dispositio materiæ, & ejus qualitatum, sic videmus, quòd Sol induret lutum, & emolliat ceram, idem aer sufflatus accendit candelam extinctam, & extinguit accensam, inquit Scotus non omnia tamen indifferenter percutiuntur à Fulmine, imò aliqua sunt, quæ nullo modo à Fulmine percutiuntur secundum Authores, inquit Scotus, ut sunt arbores habentes poros clausos, ut Laurus, secundum Plinium, aquila ex avibus, & inter Belluas vitulus Marinus. Unde secundum Scotum antiqui Reges, & Principes volentes se præservare à Fulmine cooperiebant domos suas pellibus vitulorum marinorum, sed difficile est, inquit, hujus rei dare causam, nisi diceretur, quòd hujusmodi vitulus habet naturalem virtutem fugandi Fulmen, ut Adamas, qui habet naturalem virtutem attrahendi ferrum, & alia fugandi, vel ut alii volunt, scilicet Conimb. quod talia vivencia naturali instinctu præfagiant fulmina, & proinde sese recipiant in tutissima loca; Idem dic se Aquila, laurum verò non percuti Fulmine commentum esse docet, Vicomencalus in cap. 1. 3. Meteor. Referens suo tempore laurum Fulmine tactam, apud Conimb. supra. Sunt etiam qui referunt gestantem lapidem Hyacinthum Fulmine non ferendum, quod fabulam docet esse Scaliger in Cardan: Exercitio 113. Modus ergò optimus præservandi hominem à Fulmine est, quem tradit Scotus ibidem Num. 10. habitare in locis subterraneis, vel inquit est spissitudo muri lapidei supra caput, nam talis Locus fortius resistit ictibus Fulminis, ideo deprimi non potest, nisi ictus Fulminis fuerit valde impetuosus. Hæc de Meteoris ignitis mediæ Regionis.

An Et quæ sint que non feriantur à Fulmine.

QUÆSTIO VI.

De Meteoris ignitis supræ Regionis.

Cometas seu stellas comatas non

generari in infima regione aeris ex nimia eorum à nobis distantia, nec in media ob nimiam ejus frigiditatem, nec in Sphæra ignis, quia materia cometa ibi statim consumeretur, & totaliter dissolveretur, quod

I.

Locus Cometarum.

Gggg